

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2009-4-227 (Muafiyet)
Karar Sayısı : 10-10/89-39
Karar Tarihi : 28.1.2010

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10 **Başkan** : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI (Başkan)
Üyeler : Mehmet Akif ERSİN, Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı
KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY, Murat
ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER : Serpil YANIK, Sinan BOZKUŞ, Hale GÜNDÜZ,
Selvi KOCABAY

**C. BİLDİRİMDE
BULUNAN**

20 : Bankalararası Kart Merkezi A.Ş.
Temsilcisi: Prof. Dr. Erden KUNTALP,
Av. Dr. Güzin PEKGÜÇLÜ, Av. Cemre KOCAÇİMEN
Turan Güneş Blv. Korman Sit. 51/N Yıldız/Ankara

D. İLGİLİ TARAF : Bankalararası Kart Merkezi A.Ş.
Nispetiye Cd. Akmerkez E3 Blk. K:3 34337 Etiler/İstanbul

E. DOSYA KONUSU: Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. (BKM)'nin 26 banka arasında gerçekleştirilen "ATM Banka Kartı Paylaşımı Platformu Protokolü"ne süresiz muafiyet tanınması talebi.

30 **F. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 30.9.2009 tarih ve 7053 sayılı ile giren başvuru üzerine düzenlenen 18.1.2010 tarih, 2009-4-227/MM-10-SY sayılı Muafiyet Ön İnceleme Raporu 20.1.2010 tarih, REK.0.08.00.00-130/17 sayılı Başkanlık önergesi ile 10-10 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili Raporda;

- 40 1. Protokole katılan bankalar tarafından, birbirlerinden alacakları ücretlerin birlikte belirlenmesinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinin "Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi" şeklindeki (a) bendine aykırılık oluşturduğu,
2. Yapılan değerlendirmeler çerçevesinde,
- a) Protokol'ün Bölüm III/8. maddesi uyarınca getirilen başka bir ATM veya banka kartı paylaşımı yasağının kaldırılması,

10-10/89-39

b) Bölüm III/1. madde (d) bendi uyarınca getirilen kart sahibi bankanın müşterisine uygulayabileceği ücretin ATM sahibi banka bazında farklılık gösteremeyeceği şeklindeki hükmün, söz konusu ücretin Ortak ATM paylaşım platformu dışındaki ikili veya çoklu işbirlikleri çerçevesinde farklılaşmasına izin
50 verecek şekilde yeniden düzenlenmesi ve

c) kart hamillerinin takas komisyonunun düzeyi konusunda bilgilendirilmesine yönelik olarak belirlenen takas komisyonunun BKM web sitesinde yayınlanması koşullarının 30 gün içerisinde yerine getirilmesi halinde söz konusu Protokol'e Kanun'un 5. maddesi kapsamında muafiyet verilebileceği,

3. Muafiyet süresinin, ilgili anlaşmanın şu aşamada pazarda tam olarak öngörülemeyen birtakım etkilerinin görülerek yeniden değerlendirilebilmesi için üç yıl olarak belirlenmesinin uygun olacağı,

4. Ayrıca, 1993 yılında oluşturulmuş Altın Nokta Sistemi ile 1998 yılında kurulmuş olan Ortak Nokta Sistemi'nin de rekabeti sınırlayıcı yönleri bulunduğundan ayrı
60 bir muafiyet incelemesine tabi tutulmaları gerektiği ve söz konusu muafiyet incelemesinin yapılabilmesi için Kanun'un 14. ve 15. maddelerinde yer alan bilgi isteme ve yerinde inceleme yetkilerinin verilmesinin uygun olacağı,
görüşüne yer verilmiştir.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. İlgili Pazar

H.1.1. Ürün Pazarı

70 Başvuru konusu dikkate alınarak ilgili ürün pazarı, "otomatik para çekme makineleri (ATM) hizmetleri pazarı" olarak belirlenmiştir.

Ayrıca, müşterilerin ATM'lerden para çekmelerini sağlayan ATM kartı veya banka kartı müşterinin mevduat hesabına bağlı olduğundan, inceleme konusu ATM paylaşımından etkilenmesi muhtemel ikinci ilgili ürün pazarı da "mevduat bankacılığı hizmetleri pazarı"dır.

H.1.2. Coğrafi Pazar

80 ATM paylaşımı yoluyla elde edilecek maliyet tasarruflarının veya bu paylaşımdan etkilenecek yatırım kararlarının ve mevduat bankacılığındaki olası rekabet artışlarının ülke genelinde sonuçları olacaktır. Bu bakımdan ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak tespit edilmiştir.

H.2. ATM Paylaşımlarına İlişkin Bilgi

ATM hizmetleri kart hamilinin bankası, ATM sahibi banka ve kartlı sistem kuruluşu olmak üzere üç farklı taraftan oluşmaktadır. Kart hamilinin bankası banka kartını ihraç etmekte; ATM sahibi banka ise ATM cihazlarını satın almakta, kullanacakları alanı kiralamakta, telekom altyapısını kurmakta ve ATM'lerde

90 sürekli bir şekilde para bulundurulmasını sağlayarak operasyonel maliyetlere katlanmaktadır. ATM hizmeti bankalar tarafından verilmekle birlikte, ilave ödemenin serbest olduğu ülkelerde banka dışındaki kuruluşlar da ATM hizmeti vermektedir. Kartlı sistem kuruluşunun temel görevi elektronik ortamda işleme ilişkin bilgileri ATM'den kart hamilinin bankasına göndermek ve kart hamilinin bankasından aldığı bilgileri geri ileterek işlemin gerçekleşmesini sağlamaktır. Bir diğer ifadeyle kartlı sistem kuruluşu bankalar arasında bağlantıyı sağlayacak altyapı kurmakta ve alacak verecek ilişkisini düzenlemektedir. Söz konusu işlemlerin şebekeye (ülkemizde BKM) yüklediği maliyetler "switch fee" (erişim ücreti) adı altında şebekeye ödenmektedir.

100 ATM paylaşım anlaşmalarının yapılması sonucu bankaların birbirlerinin ATM'lerini kullanmaya başlamaları, paylaşımına taraf olan bankalar arasında bir ücret ödenmesi gereğini de ortaya çıkarmıştır. Zira başka bir bankanın müşterisinin ATM'yi kullanması durumunda ilgili maliyetlerin mevduat sahibinden veya mevduatın bulunduğu bankadan tahsil edilmesi gerekmektedir. Maliyetlerin karşılanması -bir ATM'nin bankaya maliyeti yaklaşık 20.000 ABD Doları olup bankaların düzenli bir şekilde buraya para nakil etmesi, güvenliğini sağlaması, bakım yaptırması, destek hizmet vermesi, kira ve sarf malzemesi maliyeti ile teknoloji ve yazılım maliyeti, sigorta ve fonlama maliyetlerine de katlanması gerekmektedir- ve sistemin devamının sağlanması için bir ATM paylaşım sisteminde başlıca üç farklı ücret tipi bulunmaktadır. İki bankalar arasında gerçekleşen ve kart sahibi bankanın ATM sahibi bankaya ödediği takas komisyonu, ikincisi ATM sahibi bankanın kendi müşterisi olmayan kart kullanıcısından işlem başına tahsil ettiği ilave ödeme ücreti, sonuncusu ise kart sahibi bankanın kendi müşterisinden başka banka ATM'si kullanılması durumunda tahsil ettiği yabancı ATM ücretidir.

110 Türkiye'de ATM teknolojisi 1980'lerin sonunda kurulmaya başlanmış ve 1990'larda bankacılık sektöründeki rekabetin artmasıyla ATM kullanımında da önemli artışlar olmuştur.

120 Ortak ATM Paylaşım Platformu öncesinde, Türkiye'deki ATM'lerin %...ü küçük ve orta ölçekli bankaların oluşturduğu Ortak Nokta ve büyük bankaların oluşturduğu Altın Nokta ağında paylaşımına açıktır. Söz konusu dönemde, hiçbir ağa üye olmayan ya da ikili anlaşması bulunmayan tek banka İş Bankası'dır ve bu bankanın ATM'lerinin toplam ATM sayısına oranı ise %...'tir.

Bağımsız ATM işleticileri ise son döneme kadar Türkiye ATM pazarında faaliyet göstermezken, 2008 yılında Finansbank kanalıyla ABD ve İngiltere'de yaygın olan bağımsız ATM operatörü Talon, özellikle petrol istasyonu gibi stratejik yerlere ATM ağı kurmaya başlamış, ancak projenin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine pazardan çıkmıştır.

H.3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

H.3.1. ATM Banka Kartı Paylaşımı Platformu Protokolü

140 ATM Banka Kartı Paylaşımı Platformu Protokolü (Protokol)'nün tarafları; Akbank T.A.Ş., Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş., Alternatifbank A.Ş., Anadolubank A.Ş., Asya Katılım Bankası A.Ş., Citibank A.Ş., Denizbank A.Ş., Eurobank Tefken A.Ş., Finansbank A.Ş., Fortis Bank A.Ş., HSBC Bank A.Ş., Ing Bank A.Ş., Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş., Millennium Bank A.Ş., Şekerbank T.A.Ş., T. Finans Katılım Bankası A.Ş., T. Garanti Bankası A.Ş., T. Halk Bankası A.Ş., T. İş Bankası A.Ş., T. Vakıflar Bankası T.A.O., T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Tekstil Bankası A.Ş., Turkish Bank A.Ş., Turkland Bank A.Ş., Türk Ekonomi Bankası A.Ş., Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'dir.

150 Protokolün konusu, BKM tarafından sunulan mevcut ATM altyapısının kullanılması suretiyle, Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC sınırları içinde kurulmuş olan ATM'ler için ATM Banka Kartı Paylaşım Platformu'nun (Platform) kurulmasıdır. Protokol'de, Platform'un amacının, ATM ağının sağlanması ve verimliliğinin artırılmasının yanı sıra, ATM yatırımlarında tasarruf ve kart hamilerine kolaylık sağlanması olduğu belirtilmiştir. Protokol 1.10.2009 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır.

Taraflar, Protokol ve içeriğinin katılmak isteyen diğer tüm bankaların da katılımına açık olması konusunda mutabakata varmışlardır. Protokol'de, bankaların kendi ATM'lerinin operasyonel, işlevsel yönetimi ve ATM'lerine verdikleri marka-isimlendirme ile ATM'lerinin işletimi hususundaki uygulamalarının kendilerine özgü olduğu ve söz konusu Protokol kapsamı dışında olduğunu hükme bağlanmıştır.

160 Protokol'de yer alan, ücretlendirme, platformun desteklediği işlemler, ATM masraf, bakım sorumluluğu, ATM Platform Komitesi, takas ve hesaplaşma ile ilgili hükümleri ile "Genel Hükümler" başlığı altında toplanan birtakım hususlara aşağıda yer verilmiştir.

H.3.1.1. Ücretlendirme

ATM Banka Kartı Paylaşımı Platformu'nda uygulanacak ücretlendirme, "Standart ATM Ücretlendirmesi" ve "Tek ATM Ücretlendirmesi" olmak üzere iki şekilde düzenlenmiştir.

i. Standart ATM Ücretlendirmesi: Tek ATM Ücretlendirmesi kapsamındaki ATM'ler dışındaki ATM'lere uygulanacak ücretlendirmedir.

170 **ii. Tek ATM Ücretlendirmesi:** Söz konusu ücretlendirme aşağıda belirtilen iki durumda uygulanmaktadır:

- Siyasi ilçe sınırı içinde paylaşımına dâhil bir bankanın kendi ATM'si haricinde herhangi bir ATM noktası yoksa ATM sahibi banka isterse sahip olduğu ATM veya ATM'ler için bu ücret çeşidini kullanabilir.

- Sadece Karadeniz, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri için geçerli olmak üzere, bu bölgelerin ilçe sınırı içinde platforma dâhil kendi bankası hariç

10-10/89-39

yine Platforma dâhil başka tek bir bankaya daha ait ATM bulunması halinde, o ATM'lerin sahibi bankalar da isterlerse bu ücret çeşidini o ATM'ler için kullanabilirler.

180 Protokol'de, Tek ATM Ücretlendirmesi'ne dâhil olacak ATM'lerin o ATM'lere sahip banka tarafından BKM'ye aylık olarak bildirileceği ifade edilmektedir. BKM ise tekilliği kontrol edecek, hata var ise bankaya bilgi vererek ücretlendirmeyi standart ATM ücretlendirmesine otomatik olarak çevirecektir.

Standart ve Tek ATM Ücretlendirmesi kapsamında, ATM üzerinden yapılacak işlemlerin ücretlendirilmesinde iki çeşit tarife kullanılacağı karara bağlanmıştır. Uygulanacak tarifeler aşağıda belirtilmiştir.

Tablo-1: Standart ATM Ücretlendirmesi

<i>İşlem Türü</i>	<i>Komisyon Oranı</i>	<i>Komisyon Sabiti</i>
ATM Banka Kartı Nakit Çekim Onay	% 1	0,75 TL
ATM Banka Kartı Bakiye Sorma Onay	-	0,20 TL

Tablo-2: Tek ATM Ücretlendirmesi

<i>İşlem Türü</i>	<i>Komisyon Oranı</i>	<i>Komisyon Sabiti</i>
ATM Banka Kartı Nakit Çekim Onay	% 1	1,13 TL
ATM Banka Kartı Bakiye Sorma Onay	-	0,30 TL

190 Söz konusu işlem ücretleri, ATM sahibi banka tarafından kart sahibi bankanın onay verdiği işlemlerden alınacaktır. Protokolde, komisyon oranının çekilen para tutarı üzerinden hesaplanan belli bir oran olduğu, komisyon sabitinin ise para çekim / bakiye sorma işlemi başına sabit bir tutar olarak yansıtıldığı ifade edilmiştir. Komisyon sabiti TL cinsinden virgülden sonra iki basamak olup hesaplamalarda üçüncü basamağın çıkması durumunda bir üst değere yuvarlanacaktır.

200 Tek ATM Ücretlendirmesi işlemlerine ait komisyon sabiti Standart ATM Ücretlendirmesi işlemlerine ait komisyon sabitinin bir buçuk katı; Tek ATM Ücretlendirmesi İşlemlerine ait komisyon oranı standart ATM ücretlendirmesi işlemlerine ait komisyon oranının aynısıdır. Tek ATM Ücretlendirmesine tabi ATM'ler için ATM sahibi bankanın tek ATM'leri dikkate alınarak ortalama %98,75 ve üstü sistem performansı göstermeleri aranır ve kart sahibi bankanın müşterilerinden kaynaklı şikâyetlerini ATM Platform Komitesi'ne getirmesi istenir. "Tek ATM" tanımı 1.10.2012 tarihinde ATM Platform Komitesi'nde değerlendirilecektir.

210 Protokol'de, sabit fiyatların her takvim yılında düzenlemeye tabi olacağı belirtilmiştir. Her yılın Ocak ayında, bir önceki yılın TÜİK Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) oranları baz alınarak (bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı baz alınarak ve 12 aylık kümülatif ortalama alınacaktır), o yılın sabit ücretleri kendiliğinden artırılacak ve o yılın Mart ayından başlamak üzere yürürlüğe girecek ve uygulanacaktır. 12 aylık ÜFE oranının negatif olması durumunda konu ilk Platform Komite toplantısında değerlendirilecektir.

Protokol'de ayrıca, ATM sahibi bankaların kendi ATM'lerini kullanan Platform'a dâhil kart sahibi bankaların kart hamili müşterileri tarafından gerçekleştirilen işlemler için komisyon, işlem ücreti veya başka her nam altında olursa olsun herhangi bir ücret talep edemeyecekleri hükme bağlanmıştır. Buna ek olarak, kart sahibi bankanın müşterisine uygulayabileceği ücret ATM sahibi banka bazında farklılık göstermeyecektir.

220 Protokol'de, Platform'da 31.12.2009 tarihine kadar yılsonu dengeleme, sisteme katılım ve benzeri nam altında ücretlerin bulunmadığı ve bulunmayacağı belirtilmiştir. 31.12.2009 tarihinden sonra gerçekleşebilecek yeni Platform katılımları için ATM Platform Komitesi'nin Platform'a katılmayı talep eden banka için belirleyebileceği ve bir kereye mahsus olarak alınabilecek "Katılım Ücreti" uygulayabilecektir. Bu ücret platformun tanıtımına yönelik pazarlama faaliyetlerinde kullanılacaktır. Söz konusu ücret BKM'ye üye olup banka kartı ihracı yapmayan veya BKM'ye üye olmayıp yeni üye olacak bankalara uygulanmayacaktır.

H.3.1.2. Platformun Desteklediği İşlemler

230 Protokol'de bankaların Platform'daki başlangıç işlem setleri olan "ATM Banka Kartı Nakit Çekimi" ve "ATM Banka Kartı Bakiye Sorma" işlemlerini destekleyeceği belirtilmiştir. Bu işlemler ATM Platform Komitesi'nin onayına tabi olacak şekilde zamanla revize edilerek genişletilebilecektir. Bankalar genişletilen bu işlemleri kendi banka kartları ve ATM'lerinde destekleyeceklerdir.

H.3.1.3. ATM Masraf, Bakım Sorumluluğu

Protokolde, tüm Platform katılımcısı bankaların, Platform'a katılacaklarını bildirdikleri ATM'lerinin masraf, bakım, onarımından ve sair her türlü işleminden ve bu işlemin masrafından sorumlu oldukları hükme bağlanmıştır.

H.3.1.4. ATM Platform Komitesi

240 ATM Platform Komitesi, Platforma katılan her bankanın birer temsilcisinden oluşur. Komite, başkan, başkan yardımcısı ve sekreter seçimini kendi içinde yapar. Seçilen başkan, başkan yardımcısı ve sekreter temsilcisi bulunduğu bankayı temsil etmenin yanı sıra, 2 yıl boyunca bu görevleri üstlenir ve iki defa üst üste aynı göreve seçilemez. Görev dönemi içerisinde istifa, banka tarafından temsilciliğinin sona erdirilmesi veya başkaca bir sebeple başkan, başkan yardımcısı ve/veya sekreter pozisyonunun boşalması halinde, pozisyonu boşalan temsilcinin kalan görev süresi kadar görev yapmak üzere, boşalan yere aynı Banka'nın yeni seçtiği temsilcisi en geç 30 gün içinde o banka tarafından yazılı olarak bildirilir, Aksi durumda boşalan pozisyona başka bir banka temsilcisi seçilir.

250 Protokol'de, ATM Platform Komitesi'nin, platforma özgü operasyonel, çalışma prensipleri, ücretlendirme, pazarlama, iş geliştirme ve güvenlik konularında görev ve yetki sahibi olduğu; gerekli gördüğü konularda, BKM'nin çalışma komitelerinden veya sair ilgili olabilecek kurum ve kuruluşlardan görüş ve değerlendirme talep edebileceği belirtilmiştir.

10-10/89-39

Komite'de bankaların oy haklarının bulunması için ilgili bankaların Platform'da kullanılabilen ATM'sinin olması gerekmektedir. ATM sahibi olmayan bankalar için banka kartı ihraç ortalamaları tüm bankalar içinde %4 ve üzerinde ise, ilgili bankalar da oy hakkına sahip olurlar. Bu belirtilen koşullarda oy hakkı olan bankaların birer oy hakkı vardır.

H.3.1.5. Takas ve Hesaplaşma

260 Platform kapsamında gerçekleştirilen işlemler için takas ve hesaplaşma BKM Switch İşlemleri Ücretlendirme (SIU) üzerinden gerçekleştirilecektir. Komisyonun hesaplanmasında o gün için geçerli ATM listesi kullanılacaktır. O ay geçerli ATM listesinde olmayan bir ATM (yeni kurulum) için standart ücretlendirme uygulanacaktır.

H.3.1.6. Genel Hükümler

270 Protokol'de, bankaların başka bir yerel ATM ve Banka Kartı paylaşımında yer almayacağı, ancak, ATM Platform Komitesi'ne yazılı olarak bilgi vermek suretiyle, BKM'nin sağladığı altyapı kullanılarak yapılan ikili anlaşmalar tahtında ATM ve Banka Kartları ile ilgili paylaşımlara katılabileceği hükme bağlanmıştır. Her halükarda, bankaların BKM'nin sağladığı altyapı üzerinden birden fazla ikili ATM ve Banka Kartı paylaşım anlaşması yapabilmesi ATM Platform Komitesi'nin onayını gerektirdiği ifade edilmiştir.

Protokol ile bankaların Platform'u geliştirmek, desteklemek ve reklamını yaparak tanıtmak için diğer banka isimlerini/logolarını ve/veya promosyon içeriğini kullanmaları yasaklanmıştır. Ayrıca, tarafların, bir banka kartı ATM'de takılıken ve/veya ATM henüz müşteri tarafından talep edilen işlemi gerçekleştirilmemişken, herhangi bir mecra kullanarak Platform'a dâhil olan diğer banka kartlarına ve/veya bunların sahiplerine promosyonlu kampanya, direkt satış yapmaları ve/veya bu sebeplerle işlemleri bir kesintiye uğratmaları yasaklanmıştır.

280 Protokol'e göre, kart sahibi banka ilgili banka kartı için ne kadar günlük para çekme limiti tayin etmiş ise, ATM'lerden nakit çekim işlemi kart sahibi bankaca tayin edilen bu limit dâhilinde yapılacaktır. ATM sahibi banka kart sahibi bankanın müşterisinin nakit çekim talebini, limit kontrolü yapmaksızın ilgili kart sahibi bankaya gönderecektir. Sadece teknik nedenlerle tek seferde günlük para çekme limiti kullanılması halinde ATM sahibi bankanın kendi müşterilerine uyguladığı bu teknik limit tutarı ile diğer banka müşterilerine uygulayacağı teknik limit tutarı aynı olacaktır.

H.3.2. Daha Önceki ATM Paylaşım Sistemleri

H.3.2.1. Altın Nokta Sistemi

290 Altın Nokta Sistemi; Akbank, Garanti Bankası, Vakıflar Bankası, Halk Bankası (Halk Bankası daha sonra Ortak Nokta Sistemi'ne dâhil olmuştur), Osmanlı Bankası ve Dış Ticaret Bankası arasında 1993 yılında imzalan "Para Çekme Makineleri (ATM) Ortak Kullanım Protokolü" çerçevesinde yürütülmüştür. Söz konusu sistem ATM ortak kullanım prensipleri çerçevesinde, üye bankaların sahip oldukları ATM'leri birbirlerinin müşterilerine açmalarına yöneliktir. Altın

10-10/89-39

Nokta Sistemi'ne ilişkin kararlar üye bankaların her birinin birer temsilcisinden oluşan karar organı ile alınmıştır.

H.3.2.2. Ortak Nokta Sistemi

300 1998 yılında hayata geçirilen "Ortak Nokta Bankalar Arası Paylaşım Protokolü"ne dahil olan Türkiye Ekonomi Bankası, Şekerbank, Citibank, Turkish Bank, ING Bank,, Millennium Bank, Turkland Bank, Tekstilbank, Finansbank, HSBC Bank, Alternatifbank, Eurobank Tefken, Denizbank, Anadolubank, Denizbank, Albaraka Türk Katılım Bankası, T. Finans Katılım Bankası ve Asya Katılım Bankası bankaları kredi kartları ve banka kartları konusunda ATM'lerini ortak kullanıma açmak için anlaşmışlardır. Ortak Nokta Sistemi'ne katılmış olmak, katılımcı bankalara önceden tesis etmiş oldukları veya protokolden sonra gerek gördükleri kurum veya şirketlerle yapacakları anlaşmalar konusunda hiçbir kısıtlama getirmemiştir.

310 Paylaşımın ön koşulu her bankanın en az 10 adet ATM cihazını sisteme dâhil etmesi ve tüm ATM'lerini kullanıma açmasıdır. 1998 yılı itibariyle ATM sayısı ön koşulunu sağlayamayan bankalara yılsonuna kadar bu sayıyı temin etme garantisi vermeleri durumunda paylaşım katılma hakkı tanınmıştır.

H.3.2.3. İkili Anlaşmalar

ATM ortak kullanımına yönelik Altın Nokta ve Ortak Nokta platformlarının dışında, ikili anlaşmalar yoluyla da paylaşım yapılmıştır. Bu çerçevede gerçekleştirilen ikili anlaşmalar; Ziraat Bankası ile Halk Bankası, Vakıflar Bankası, Finansbank ve Denizbank arasında, Garanti Bankası ile Türkiye Ekonomi Bankası arasında, Akbank ile Citibank arasında imzalanmıştır.

H.3.2.4. Ortak ATM Paylaşım Platformunun Önceki Sistemlerle Karşılaştırılması

320 Takas komisyonları sistemlere göre karşılaştırıldığında, en sık çekilen 20 ve 50 TL para miktarlarına göre en düşük takas ücretlerinin Ortak Nokta Sistemi'nde, en yüksek ücretlerin ise Altın Nokta Sistemi'nde alındığı görülmektedir. Ortak ATM Paylaşım Platformu ise Ortak Nokta'dan sonra en düşük takas ücreti alınan ikinci sistemdir. Çekilen meblağ arttıkça en çok takas komisyonu Ziraat Bankası'nın gerçekleştirdiği ikili anlaşmalarda oluşmakta, hâlihazırda yürürlükte olan Ortak ATM Paylaşım Platformu ise en pahalı ikinci sistem konumuna gelmektedir. Ancak "dengeleme ücreti", Altın Nokta Sistemi'ni yukarıdaki hesaplamalarda ortaya çıkandan daha pahalı hale getirmektedir

330 Son olarak değinilmesi gereken husus ise her bir sistem üyesinin müşterilere yansıttıkları ücretlerdir. Bankalar, yabancı ATM'lerin kullanılması durumunda müşterilerinden çoğunlukla takas oranının üzerinde bir meblağ tahsil etmektedir. Ücret, kart sahibi banka tarafından yansıtıldığından, hangi bankanın ATM'sinin kullanıldığı bir önem arz etmemektedir.

Mevcut sistemde 6 banka, sisteme dâhil başka bir bankanın ATM'sinden para çeken müşterilerinden hiçbir ücret tahsil etmeyecektir. 4 banka müşterilerinden takas komisyonuna eşit miktarda ücret tahsil edecektir. Geriye kalan 16 bankanın

ise tahsil edeceği sabit ücret ve/veya oran komisyon oranından daha yüksek düzeydedir.

340 Bankaların müşterilerinden tahsil ettikleri ücretler Ortak ATM Paylaşım Platformu ile diğer sistemler ve ikili anlaşmalarla karşılaştırıldığında ise, tüm banka ATM'lerinde işlem yapabilme imkânıyla birlikte genelde müşteriye yansıyan ücretlerde de bir miktar artışa gidilmiştir.

Diğer taraftan, hem eski sistemlerde hem de yeni sistemde bazı büyük bankaların takas oranlarının çok üzerinde yabancı ATM ücretleri uyguladıkları görülmektedir. Küçük bankaların ise genelde ya hiç ücret almadıkları ya da görece düşük düzeyde tuttukları anlaşılmaktadır.

H.3.3. Değerlendirme

350 H.3.3.1. Genel Değerlendirme

Yalnızca para çekilebilmesine imkân tanıyan ilk ATM'ler dünyada 1960'ların sonunda kullanılmaya başlanmıştır. Bu tarihten sonra gelişen teknoloji ile birlikte fon transferi yapılabilen, mevduat hesabına para yatırılabilen makineler kullanılmaya başlanmış ve günümüzde yüz, ses ve parmak izinden kullanıcıları tanımlayabilen ATM'ler üretilerek tüketicilerin kullanımına sunulmuştur. İlk kullanılmaya başlandığında yalnızca kendi müşterilerinin kullanımına açık olan ATM'ler bankaların ülke içinde ve dünya çapında faaliyet göstermesinin mümkün olmaması ve zamanla mobilitenin artması ile birlikte yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu durum ATM sahibi bankaların ortak kullanım anlaşmaları yaparak ATM şebekeleri kurmalarına yol açmıştır. Böylece, herhangi bir bankada mevduat hesabı bulunan müşteriler şebeke üyesi tüm bankaların ATM'lerinden para çekme ve bakiye sorma imkânına kavuşmuş olmaktadır.

Bankaların ATM yatırımı yapmalarında başlıca dört unsur etkili olmaktadır. Bankalar ilk olarak, ATM yerleştirmek suretiyle mevduat hesaplarını artırabilmektedir. Zira mudiler diledikleri zaman paralarını çekebilmelerine imkân tanıyan bankalarda hesaplarını tutmak istediklerinden, ATM ağı yaygın bankalar diğerlerine karşı avantajlı konuma geçmektedir. İkinci olarak bankalar, yeni şube açmayı planladıkları bölgelerde, önce ATM yerleştirerek bankacılık ürünlerine yönelik talep tahmini yapabilme imkânı elde etmektedir. Üçüncü olarak banka şubelerinden gerçekleştirilen birçok işlemi ATM'lere kaydırarak operasyonel maliyetlerin düşürülmesini sağlamaktadırlar. Son olarak bankalar ATM ağını yaygınlaştırarak mevduat sahiplerinin yanlarında para taşımalarının önüne geçmek istemekte ve böylece bankada daha fazla paranın kalmasını temin ederek faiz geliri elde etme imkânına kavuşmaktadır.

370 ATM'ler hem bankalar hem de mudiler bakımından belirgin faydalar sağlamaktadır. ATM'ler mudilerin zaman ve yer bakımından daha esnek hareket etmesini sağlarken, bankalar bakımından aynı hizmetin çok daha az maliyetle verilmesini mümkün kılmaktadır. ATM'lerin ortaya çıkardığı faydalar bankaların ATM paylaşımına gitmeleri durumunda katlanarak artmaktadır. Yapılan araştırmalar ATM açmadaki temel motivasyonun maliyetleri düşürmek olduğunu göstermiştir. Zira bir işlemin banka şubesinden yapılması halinde ortaya çıkacak

380

maliyetin yaklaşık yarısına, aynı işlem ATM üzerinden yapılabilir. Ancak ATM sayısının belirgin şekilde artması durumunda beklenen maliyet tasarrufu gerçekleşmemekte sadece müşteri memnuniyeti artmaktadır. Bu durum bankaların ATM paylaşımına gitmelerinin temel gerekçesi olarak kabul edilebilecektir. ATM paylaşımı ile birlikte bankalar hem ölçek ekonomileri nedeniyle maliyet tasarrufu yapabilecek hem de yaygın ATM ağı ile müşteri memnuniyetini artırabileceklerdir. Nitekim Amerika'daki iki ATM şebekesinin birleşmesinin etkisini inceleyen çalışmada, birleşmenin ardından toplam işlem sayısında ve ATM hizmetlerindeki şebeke etkisinde çok daha belirgin bir artış ve şebeke işletim maliyetlerinde önemli bir düşme olduğu ortaya konulmuştur.

390

Öte yandan ATM paylaşımının "şebeke" ve "ölçek ekonomisi" etkisi şeklinde iki faydası ortaya çıkmaktadır. Şebeke etkisi müşterilerin bankanın sunduğu ATM hizmetine verdiği değer için ATM servis ağının genişlemesi ile artmasıdır. Bir diğer ifadeyle ATM ağına dâhil olan bir banka, ağı genişlettiğinden, ağa dâhil olan diğer bankaların da cazibesini artırmaktadır. Bu şekilde bankalar ATM ağını genişletmeden işlem hacimlerini artırma olanağına kavuşmaktadırlar. Ölçek ekonomisi etkisi ise işlem sayısının artması ile birlikte ATM'lerin işlem başına maliyetlerinin düşmesi anlamına gelmektedir. Her bir ATM'nin değişken ve sabit maliyeti bulunmaktadır. Değişken maliyetler, her bir ATM'deki doğrudan işlem sayısı ile orantılı olmasına karşın, sabit maliyetler (ATM'nin satın alınması veya kiralanması maliyeti) işlem sayısı arttıkça düşmektedir. Bu nedenle ATM şebekesinin paylaşılması işlem sayısını artıracığından karlı olmayan bir ATM şebekesi kârlı hale gelebilir.

400

Bununla birlikte ATM şebekesinin paylaşımı bankaların ürün farklılaştırmasına gitmesini azalttığı ve tüketicilerin bankalar arasında geçiş yapma maliyetini düşürdüğü için katılımcı bankalar üzerinde bir takım olumsuz etkiler gösterebilir. Bu duruma literatürde "ikame etkisi" adı verilmektedir ve ikame etkisinin varlığı bankacılık sektöründe tam ATM uyumluluğunun sağlanmasına engel olmaktadır. Bir bankanın ATM paylaşımından fayda sağlayıp sağlayamayacağı hangi etkinin diğerine baskın geleceğine bağlıdır. Ölçek ekonomilerinin baskın gelmesi durumunda banka tüketiciye daha güvenilir bir ürün sunmakta, daha fazla mevduat toplama ve kârlılığını artırma olanağına kavuşmaktadır. Öte yandan ikame etkisi baskın gelirse ATM paylaşımı mudilerin ve kârın azalmasına yol açabilecektir.

410

Şebeke (ağ, network) birçok müşteriyi birbirine bağlayarak bir ürünün değerini artıran bir mal veya hizmet sunma şeklidir. Örneğin telefon şebekesinin değeri aynı şebeke yoluyla ulaşılabilen tüketicilerin sayısı arttıkça artmaktadır. Benzer şekilde ATM ağları da değişik bölgelerdeki bankaları birbirine bağlayarak her bir banka müşterisine banka hesaplarına daha fazla erişim imkânı sağlamakta ve müşteri gözünde ağın değerini artırmaktadır.

420

Paylaşımına açık bir ATM ağı iki şekilde müşterilerin hesaplarına ulaşmasını sağlamaktadır:

1- Coğrafi olarak yaygın ATM'si olan bankalar diğer bankaların mudilerine bu ATM'leri kullanma imkânı sağlamaktadır.

2- Paylaşım, artan ATM kullanıcısı sayesinde maliyetlerin de paylaşımı demek olduğundan yeni yerlerde ATM kurulmasını teşvik etmektedir. Ayrıca ATM sahibi banka kendi müşterilerine hizmet sunmanın yanında diğer bankaların müşterilerinden takas geliri de elde edecektir.

430 ATM ağı paylaşımları bankaların çok sayıda ATM'yi paylaşmalarına imkân sağladığında rekabeti artırabilmektedir. Şöyle ki, ATM paylaşımı bankalar arasında ATM'lere giriş için bir eşitlik yarattığından küçük veya büyük tüm bankaların faiz ve diğer ücretler üzerindeki rekabete yoğunlaşmalarına yol açabilir. Böylelikle küçük bankalar büyük bankalar karşısında daha rekabetçi davranabilmektedir.

Öte yandan da söz konusu ATM paylaşımının kuralları -örneğin ortak ücret belirlenmesi- rekabeti kısıtlayıcı olabilecek veya geniş katılımcıya sahip olması nedeniyle rekabeti azaltıcı bir pazar gücü endişesi de yaratabilecektir. Aşağıda inceleme konusu Ortak ATM paylaşım sistemi daha önceki ATM ağları ile ve alternatif yöntemlerle karşılaştırılmakta ve 4054 sayılı Kanun çerçevesinde değerlendirilmektedir.

440

H.3.3.2. Ortak ATM Paylaşım Platformu'nun İşleyişinin Genel Olarak Rekabet Kuralları Açısından Değerlendirmesi

a. Sisteme Giriş

Protokolün "Konu" başlıklı bölümüne göre, Protokol'ün konusu, BKM tarafından sunulan mevcut ATM altyapısının kullanılması suretiyle, Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC sınırları içinde kurulmuş olan ATM'ler için ATM Banka Kartı Paylaşım Platformu'nun kurulmasıdır. Taraflar, Protokol ve içeriğinin tüm diğer katılmak isteyen bankaların da katılımına açık olması konusunda mutabakata varmışlardır.

450 Protokol'ün III. Bölümü'nün "Genel Hükümler" başlıklı 8. maddesi uyarınca, taraflar, Platform'a katılım hakkının kendilerine münhasır bulunmadığını, diğer bankaların da Platform'a, akdedecekleri aynı içerikteki protokollerle katılabileceklerini kabul, beyan ve taahhüt etmektedirler. Dolayısıyla, sistem tüm bankalara açıktır.

450

Ancak III. Bölüm 1. maddenin (e) bendine göre, 31.12.2009 tarihinden sonra gerçekleşebilecek yeni katılımlar için ATM Platform Komitesi'nin Platform'a yeni katılacaklar için katılım ücreti belirleyebileceği düzenlenmektedir. Bu ücret, ATM Platform Komitesi'nce Platform'un tanıtımına yönelik uygun görülecek pazarlama faaliyetlerinde kullanılacaktır.

460 Yeni girişler için katılım ücretinin mevcut rakipler tarafından birlikte belirlenmesini düzenleyen söz konusu düzenleme, belirlenecek ücretin düzeyine bağlı olarak potansiyel rakiplerin sisteme girişini engelleyebilecektir. Ayrıca her yeni katılımcı açısından katılım ücretinin farklı belirlenmesi halinde de yeni giren bankalar arasında rekabeti sınırlayıcı bir ayrımcılık yaratabilecektir. Bununla beraber, hâlihazırda ATM bankacılığı hizmeti verebilecek mevcut tüm bankaların sisteme katıldığı belirtilmektedir.

Diğer taraftan, mevcut firmaların bildirim konu ATM paylaşım ağını birtakım maliyetlere katlanarak kurmaları ve geliştirmeleri söz konusu olabileceğinden

10-10/89-39

470 yeni girenlerden belli ölçüde bir ücret talep etmelerinin makul karşılanabileceği, ancak, katılım ücretinin, gereğinden yüksek ve rekabeti sınırlayacak şekilde belirlenmemesine ve tüm katılımcılara eşit uygulanması hususuna dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus da anılan protokol maddesinde katılım ücretinin BKM'ye üye olup banka kartı ihracı yapmayan ya da BKM'ye üye olmayıp yeni üye olacak bankalara uygulanmayacağına düzenlenmiş olmasıdır. Söz konusu düzenlemeden banka kartı ihracı yapılmaya da sisteme girişin mümkün olduğu, ancak bunun BKM'ye üye olma ya da katılım ücreti ödeme şartına bağlandığı anlaşılmaktadır. BKM'ye üye olmak sistemin işleyişi için gerekli olmadığından BKM'ye üye olma koşulunun rekabeti gereğinden fazla sınırlayıcı olacağı, bu nedenle BKM'ye üye olmak istemeyip katılım ücreti ödeyecek olanlardan alınacak katılım ücretinin BKM'ye üye olmaya zorlayacak düzeyde de belirlenmemesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

b. Sistemin Yönetimine İlişkin Kurallar

Ağ yönetimi ağ içi rekabeti etkileyebilmektedir. Çünkü belli bir grup banka tarafından yönetilen bir ağda diğer bankalar dezavantajlı olabilmektedir.

490 İnceleme konusu sistemde ATM Platform Komitesi, Platform'a katılan her bankanın birer temsilcisinden oluşmaktadır. Protokol'de, ATM Platform Komitesi'nin, platforma özgü operasyonel, çalışma prensipleri, ücretlendirme, pazarlama, iş geliştirme ve güvenlik konularında görev ve yetki sahibi olduğu; gerekli gördüğü konularda, BKM'nin çalışma komitelerinden veya ilgili olabilecek kurum ve kuruluşlardan görüş ve değerlendirme talep edebileceği belirtilmiştir.

Komite'de bankaların oy haklarının bulunması için ilgili bankaların Platform'da kullanılabilen ATM'sinin olması gerekmektedir. ATM sahibi olmayan bankalar için banka kartı ihrac ortalamaları tüm bankalar içinde %4 ve üzerinde ise, ilgili bankalar da oy hakkına sahip olurlar. Bu belirtilen koşullarda oy hakkı olan bankaların birer oy hakkı vardır.

500 Mevcut durumda ATM Platformu'na dâhil tüm bankaların aynı zamanda ATM sahibi olduğu ve ATM Platform Komitesi'nde olup oy sahibi olmayan banka olmadığı belirtilmiştir. Ancak kart ihracı ortalamasının %4 ve üzerinde olması kuralı yeni girecek küçük bankaların Platform'da söz sahibi olması açısından sorun teşkil edebilir. Diğer taraftan, komitede oy hakkına sahip olabilmek için yeni girecek bir katılımcının kart ihracı %4'ün altında ise bu durumda ATM sahibi olması gerekmektedir. Mevcut durumda en düşük kart ihracına sahip bankanın bile kart ihracının % 0,6 (binde altı) olduğu ve yeni girenlerin kart ihracının düşük olacağı düşünüldüğünde oy sahibi olmak için ATM kurmak gerekecektir. Bununla beraber, Protokol'de sahip olunması gereken minimum ATM sayısı da düzenlenmemiştir. Tek bir ATM ile dahi komiteye girmenin mümkün olduğu anlaşıldığından söz konusu koşulun sorun teşkil etmeyeceği neticesine varılmıştır.

10-10/89-39

510 Dosya mevcudu bilgilerden, ATM Platform Komitesi kararlarında ATM sayısı çok olan bankalarla birlikte hem ATM sayısı hem de mevduat pazar payı bakımından küçük bankaların da söz sahibi olduğu anlaşılmaktadır.

Ortak ATM Paylaşım Platformu'nda ATM sayısı görece az olan veya küçük ve orta ölçekli olan banka sayısı daha çoktur. 2/3 çoğunlukla karar alındığı durumlarda küçük bankaların lehine bir karar alınmasını önlemek için, çeşitli kararlarda ATM sayısı görece büyük bankaların çoğunluğunu oluşturduğu BKM Yönetim Kurulu'nun onayı aranmıştır. Sonuç olarak sistemde banka gruplarının ortaklaşa kontrolü tesis edilmeye çalışılmaktadır.

520 Diğer taraftan Tek ATM tanımı 1.10.2012 tarihine kadar geçerli olacak ve bu tarihte konu yeniden değerlendirilecektir. Tek ATM tanımı ve tarifesinde oybirliği aranmaktadır. Bu konuda karar alınamaması durumunda konu BKM Yönetim Kurulu'na getirilmekte ve BKM Yönetim Kurulu'nun vereceği karar uygulanmaktadır. Son söz ATM ağı geniş olan büyük bankaların yer aldığı BKM Yönetim Kurulu'ndadır. BKM Yönetim Kurulu'nda yer alan bankalardan da sadece üç banka (Ziraat Bankası, Halk Bankası ve İş Bankası) Tek ATM tanımına uygun ATM sahibidir ve bu düzenlemenin de sorun teşkil etmeyeceği neticesine varılmıştır.

c. Sistemden Çıkış

530 Portokol'ün "Fesih" başlıklı Bölümü'nün III/5. maddesinde bankaların Protokolü feshetmek suretiyle Platform'dan ayrılmak istediği takdirde, en az 60 gün öncesinden fesih bildiriminde bulunarak ayrılabilmesi düzenlenmiştir. Dolayısıyla bankaların sistemden çıkışları serbest bırakılmış olup alternatif ağ kurmaları ya da varsa kurulu başka ağlara üye olmaları mümkündür.

d. Takas Komisyonu ve Ücretlendirme Yöntemi

540 Ülkemizde ilave ödeme yerine takas ve yabancı ATM ücreti uygulanmaktadır. Öncelikle ülkemizde ilave ödeme ücreti, 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 17. maddesinde "*Üye işyerleri, kart hamilinden kartın kullanılması dolayısıyla komisyon veya benzeri bir isim altında ilave bir ödemede bulunmasını isteyemez. Bu hükme aykırı davranılması halinde, üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar tarafından üye işyeri sözleşmesi feshedilir ve bir yıl süreyle yeni bir sözleşme yapılamaz*" hükmü ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 10. maddesinde yer alan "*... mal veya hizmetin kredi kartı ile satın alındığı durumlarda, satıcı veya sağlayıcı, tüketiciden komisyon veya benzeri bir isim altında ilave ödemede bulunmasını isteyemez*" şeklindeki hüküm nedeniyle, kredi kartı ve banka kartı ile yapılan alışverişlerde, işyerlerinin ilave ücret talep etmesi yasaklanmaktadır. Ancak anılan kanun maddelerinin lafzından açıkça anlaşılacağı üzere ilave ödeme yasağı ATM'lerden yapılan kart işlemlerini kapsamamaktadır. Bu bakımdan ilave ödeme ücretli sistem, yabancı ATM ücretli sisteme alternatif olabilecektir. İlave ödeme ücreti her banka tarafından serbestçe 550 belirlendiği takdirde bankalar arasında bir fiyat anlaşması olmayacağından rakipler arası anlaşmaları yasaklayan rekabet kurallarına da aykırılık teşkil etmeyecektir.

560 Bununla beraber, iki ücret tipinin bankalar arası ATM ve mevduat hizmetleri pazarındaki rekabet üzerindeki etkileri karşılaştırıldığında, her iki ücretin de birtakım avantajları ve dezavantajları olduğu görülmektedir. Yabancı ATM ücreti, stratejik olarak kullanılabilir olan ilave ödeme ücretinin aksine, bankaların birbirlerinin müşterisini kapmak için yüksek fiyat uygulaması ve bu yolla yaygın ATM ağına sahip büyük bankaların küçük bankalardan müşteri çalması gibi bir sonuca yol açmayacaktır. Bunun yanında küçük bankalar müşteri kaybetmemek hatta müşteri kazanmak için yabancı ATM ücretini yansıtmamayı seçebileceklerinden, müşteriler hem daha yaygın ATM ağına ulaşma imkânına kavuşacaklar hem de herhangi bir bedel ödemek durumunda kalmayacaklardır. Bu durumun örneklerine ülkemiz uygulamasında rastlamak mümkündür¹.

Bununla birlikte yaygın ATM ağına sahip büyük bankalar, takas komisyonu ve kartlı sistem kuruluşuna ödedikleri erişim ücretini yabancı ATM ücretinden karşılayabileceklerse, maliyetlerini düşürmek için mevcut ATM'lerini azaltmak yoluna gidebileceklerdir. Bu durum bankalara yabancı ATM ücreti konusunda belirli ölçüde esneklik tanıdığından, maliyetlerin tamamının mudilerden karşılanması tüketici faydasının azalmasıyla sonuçlanabilecektir.

570 Ülkemizde yeni açılan ATM sayısı incelendiğinde 2008 yılında 4059 adet, 2009 yılında ise 1376 adet yeni ATM yatırımı olduğu görülmektedir. BKM'den edinilen bilgilere göre, Ortak ATM Paylaşım Platformu henüz yeni olduğu için bu düşüş ortak platformdan değil küresel krizden kaynaklanmaktadır. Türkiye'de kişi başına düşen ATM sayısı Avrupa'nın çok gerisindedir ve ATM pazarı henüz doygunluğa ulaşmamıştır. BKM tarafından ortak ATM platformu ile mevcut ATM'lerde azalmadan dolayı değil de daha az sayıda ATM kurulması kaynaklı tasarruf olması beklenmektedir.

580 Bu durumda işlem sonucunda, ATM sayısında düşüşten ziyade ATM kapsama alanının artırılması sonucu ATM sayısı artışının düşmesi beklenildiğinden ve pazar henüz doygunluğa ulaşmamış bir pazar olduğundan mevcut ATM hizmet miktarının düşmeyeceği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan da mevcut ATM'ler daha etkin kullanılacağından hem müşteriler daha çok noktada ATM kullanabilecek hem de bankalarca birtakım maliyet tasarrufları sağlanacaktır. Ayrıca BKM tarafından takas gelirleri nedeniyle bankaların yeni yerlere ATM açması da öngörülmektedir.

590 Mevcut ücretlendirme sistemi yerine ilave ödeme ücreti alınması halinde, ATM yatırımında artış beklenmekle beraber bireysel olarak kabulcü bankalar tarafından ücretlerin yüksek belirlenmesi de söz konusu olabilecektir. Hem takas komisyonuna hem de ilave ödeme ücretine maksimum bir sınır getirilmesi ise yatırımları azaltabilecektir.

Bu çerçevede, mevcut durumda, pazardaki etkilerini öngörmek güç olduğundan ilave ödeme yasağının ve ortak takas komisyonunun kaldırılması veya ücretlerin sınırlandırılması istenmeyen sonuçlar doğurabilir.

¹ Ortak ATM Paylaşım Platformu'nda 6 banka ücret yansıtmamaktadır.

Diğer yandan, işlem öncesi takas ücretleri ile Ortak ATM Paylaşım Platformu'ndaki ücretler karşılaştırıldığında aslında fiyatların önemli ölçüde değişmediği görülmektedir. İşlem sonrası ATM paylaşımı hizmet üretim miktarında bir düşüş olup olmadığı ise yeni sistem henüz başlangıç aşamasında olduğundan tam olarak görülememektedir².

H.3.3.3. Bireysel Muafiyet Değerlendirmesi

600 Bilindiği üzere, 4054 sayılı Kanun'un muafiyet başlıklı 5. maddesi ile 4. madde kapsamında ihlal teşkil eden eylemlere muafiyet tanınması için gerekli şartları düzenlemekte ve muafiyetin ne şekilde verilebileceğine dair yetkileri içermektedir. Kanun'un bireysel muafiyet düzenlemesi ile ilgili hükümleri aşağıda verilmektedir:

"Muafiyet

Kurul, aşağıda belirtilen şartların tamamının varlığı halinde(Mülga:02.07.2005-5388/1.Md)(...) teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birlikleri kararlarının 4 üncü madde hükümlerinin uygulanmasından muaf tutulmasına karar verebilir:

610 a) Malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması,

b) Tüketicinin bundan yarar sağlaması,

c) İlgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması,
d) Rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması,

(Değişik: 02.07.2005-5388/1.Md) Muafiyet belirli bir süre için verilebileceği gibi, muafiyetin verilmesi belirli şartların ve/veya belirli yükümlülüklerin yerine getirilmesine bağlanabilir. Muafiyet kararları anlaşmanın ya da uyumlu eylemin yapıldığı veya teşebbüs birliği kararının alındığı yahut bir koşula bağlanmışsa koşulun yerine getirildiği tarihten itibaren geçerlidir."

620 Buna göre, herhangi bir rekabet kısıtlamasına bireysel muafiyet tanınması için iki olumlu iki olumsuz koşulun birlikte sağlanması gerekmektedir. Bu hallerden birinin dahi karşılanmaması halinde, bireysel muafiyet tanınması mümkün olmayacaktır. Aşağıda her bir koşul için ayrı ayrı yapılan değerlendirmelere yer verilmektedir:

a) Malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması

630 Rekabeti sınırlayıcı bir anlaşmanın 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi kapsamında muafiyetten yararlanabilmesi için ilk olarak, anlaşmayla ortaya çıkan ekonomik faydanın sadece anlaşmanın taraflarına değil toplumun tamamına yönelik olması gerekmektedir. Bunun yanında muafiyet koşullarının bütünü açısından bakıldığında anlaşmayla elde edilecek olan ekonomik faydanın, ortaya

² BKM'den alınan bilgilere göre, 2009 yılı Ekim ve Kasım aylarında Ortak ATM Paylaşım Platformu kapsamında başka banka ATM'lerinden nakit çekim işlem adedinin toplam ATM nakit çekim işlem adedine oranı ise sırasıyla % 3,7 ve %3,4 olarak gerçekleşmiştir. 2009 Ağustos ve Eylül aylarında ise bu oran, sırasıyla %3,5 ve %3,4'tür.

çıkılabileceği zararı dengelemesi gerekmektedir. Hangi hallerin ekonomik yarar sağladığının somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir, genel olarak üretim ve dağıtım maliyetlerinin düşürülmesi, kalitenin artırılması, malın arzında devamlılığın sağlanması, piyasaya yeni girişin kolaylaştırılması ve yeni ürünlerin ya da üretim tekniklerinin bulunması gibi hallerin varlığı halinde ekonomik yararın sağlandığı kabul edilmektedir.

640 ATM Banka Kartı Paylaşımı Platformu ile kurulan Ortak ATM Paylaşım Platformu ile bankaların sahip oldukları ATM ağları, Protokol'e taraf olan diğer tüm bankaların müşterilerinin kullanımına açılmıştır. Protokol'e sektörde faaliyet gösteren tüm bankaların katılım sağlaması sebebiyle bu uygulama ile banka kartı hamili müşterilerin ülke çapında var olan tüm ATM'lerden faydalanması mümkün olmuştur.

650 Ortak ATM Paylaşım Sistemi ATM hizmetleri pazarı ile diğer bankacılık hizmetleri pazarında birtakım gelişme ve iyileşmeler sağlayacaktır. Ortak ATM Paylaşım Sistemi'nden önce mudiler, ya sadece müşterisi olduğu banka ATM'sinden işlem yapabilmekte ya da bankası Ortak Nokta, Altın Nokta sistemlerine dâhilse veya ikili anlaşmalar yapmışsa, söz konusu sistemlere dâhil diğer bankaların ATM'sinden faydalanabilmekteydi. Hâlihazırda ise herhangi bir sınırlama olmadan tüm ATM'ler mudilerin kullanımına açılmış ve mudilerin daha yaygın bir hizmet ağına dâhil olması ve banka hesaplarına daha kolay ve kısa sürede erişimi sağlanmıştır. Buna ek olarak, mudiler, kendi bankalarının ATM'sini bulamama ihtimallerine karşılık paralarını yanlarında taşımak yerine banka hesabında tutacak, gerektiğinde çekmeye yönelecektir. Bu durum atıl olarak tutulan paranın yatırıma dönüşmesi, hem müşterinin hem de bankaların faiz geliri elde etmesi sonucunu doğuracaktır.

660 Yeni sistem ile ATM aracılığıyla para çekme ve bakiye sorma işlem adet ve hacimlerinin artabileceği, şubelerde yapılan işlemlerin ise azalarak bankaların operasyonel maliyetlerinde azalma olabileceği düşünülmektedir. Sistemin getireceği bir diğer iyileşme ise, mevcut ATM ağının daha fazla sayıda kullanıcıya açılmasının ölçek ekonomisi etkisiyle ATM'lerin daha etkin kullanımını sağlayabilecek olmasıdır. ATM sayısı aynı iken kullanım adet ve hacimlerindeki artış, işlem başına ATM'ler için yapılmış sabit maliyetleri düşürecek, bu durum ise ATM yatırımlarını daha kârlı hale getirecektir. Ayrıca, yeni ATM kurulum ihtiyacının azalmasıyla kaynakların daha etkin tahsisi sağlanabilecektir. Bankaların ATM kurulumu için yapacakları yatırımlar azalacak ve bu yatırımları başka alanlara yönlendirebileceklerdir. Bu şekilde diğer bankacılık hizmetlerinde gelişme sağlanması muhtemel görülmektedir. Belirtilmesi gereken bir diğer husus ise ATM'lerin ortak kullanılması ile ATM hizmetleri pazarında bankalar arası rekabet azalırken, diğer bankacılık hizmetlerinde rekabetin artabileceği olmasıdır. 670 Şöyle ki, mudilerin banka seçiminde bankaların yaygın ATM ağına sahip olması bir tercih unsuru olabilirken, Ortak ATM Paylaşım Sistemi ile söz konusu unsur eskisi gibi önem arz etmeyebilecek, bankaların diğer bankacılık hizmetlerinde, özellikle de mevduat hizmetlerinde sundukları olanaklar (faiz oranları, ürün çeşitliliği, vade gibi) daha fazla önem arz edecektir. Bu durumun özellikle

mevduat hizmetleri pazarındaki rekabeti, hizmet kalitesini ve çeşitliliğini artırarak sektörün gelişimine katkı sağlaması beklenecektir.

680 Ortak ATM Paylaşım Sistemi'nin bankalara sağlayacağı faydalar incelendiğinde ise Sistem'in hem yaygın ATM ağına sahip büyük bankalar, hem de nispeten daha az sayıda ATM'ye sahip küçük bankalar açısından birçok faydasının olduğu görülmektedir. ATM ağı yaygın olmayan bankalar ATM'lerinin bulunmadığı yerlerde yeni ATM yatırımına katlanmadan müşterilerine ATM hizmeti sunabileceklerdir. Bu bankalar aynı hizmeti ATM kurulumu ve işletimi için gerekli olan sabit ve değişken maliyetlerden tasarruf ederek kart hamili müşterilerine sağlayabileceklerdir. Böylelikle, bankalar ATM ağını genişletmeden işlem hacimlerini artırma olanağına kavuşacaklardır. Bankalar sadece her bir işlem başına ödeyecekleri takas komisyonu maliyetine katlanacaklardır. Takas komisyonunun ATM kurulum maliyetlerinden daha düşük olduğu durumda ise sistem bahsi geçen bankalar için önemli bir maliyet avantajı sağlayacaktır. Ortak ATM Paylaşım Platformu Sistemi, ATM ağı yaygın olan büyük bankalar açısından değerlendirildiğinde ise söz konusu bankaların ATM'leri daha fazla kart hamili tarafından kullanılabilir, ATM'lerin diğer banka müşterileri tarafından kullanılması sonucunda elde edilecek takas komisyonu geliri ile yapmış oldukları ATM yatırımlarının kârlılığı artabilecektir.

690 Yukarıda yer verilen değerlendirmeler sonucunda Ortak ATM Paylaşım Platformu'nun Kanun'un 5. maddesinin (a) bendini sağladığı düşünülmektedir.

b) Tüketicinin bundan yarar sağlaması

700 4. madde anlamında rekabeti sınırlayıcı etkileri olan bir anlaşmanın muafiyet alabilmesi için, yukarıda değinilen malların dağıtımı veya hizmetlerin sunulmasından elde edilen iyileşmenin tüketiciye yansıtılması gerekmektedir. Kanun'da tüketicinin ekonomik gelişmeden yarar sağlaması gerektiği belirtilmekle birlikte, yararlanmanın ölçüsü ve kapsamı hususunda herhangi bir ifade yer almamaktadır. Ancak ortaya çıkan ekonomik fayda ile tüketicinin elde edeceği menfaat arasında makul bir denge olması gerektiği kabul edilmektedir. Tüketicinin yarar sağlaması açısından beklenen genellikle fiyatlar seviyesindeki düşüş olmakla birlikte, satış sonrası etkin hizmetler, ürün çeşitliliğinin artması, tüketicinin ürüne daha kolay ulaşabilmesi, malın arzında devamlılığın sağlanması gibi koşullar da tüketicinin elde edeceği menfaat kapsamında değerlendirilebilmektedir.

710 Ortak ATM Paylaşım Platformu ile kart hamilleri herhangi bir kısıtlama olmaksızın diledikleri her ATM'den para çekme ve bakiye sorma işlemini gerçekleştirebilecektir. Söz konusu sistem tüketiciler açısından birtakım faydalar sağlayacaktır. Öncelikle, yaygın ATM ağına sahip olamayan bankalarda mevduat hesabı olan müşteriler para çekmek veya bakiyelerini öğrenmek için söz konusu bankanın ATM veya şubesine gitmek zorunda kalmayacak, şube veya ATM'nin kart hamilinin yerleşim yerine uzak olduğu durumda bu sistem hem zaman hem de maliyet avantajı sağlayacaktır. Buna ek olarak, yukarıda da bahsedildiği üzere Ortak ATM Paylaşım Platformu sonucunda diğer mevduat hizmetleri ve diğer bankacılık hizmetlerinde yaşanacak rekabetten tüketicilerin olumlu yönde

720 etkilenmesi beklenmektedir. Ayrıca, bankaların ATM yatırımı yapmaları ihtiyacının azalması nedeniyle kaynakların diğer bankacılık hizmetlerine aktarılması, bunun sonucunda hizmet kalitesi ve çeşitliliğinde artıştan da tüketicilerin fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.

730 Tüketici faydasına yönelik yapılacak değerlendirmede dikkat edilmesi gereken en önemli husus kart hamillerinin başka banka ATM'lerini kullanmaları durumunda ödemek zorunda oldukları yabancı ATM ücretleridir. Yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği üzere, kart sahibi banka tarafından kart hamilinden kesilecek söz konusu tutarın, müşteriye sunulan hizmetin bir bedeli olduğu ve kart sahibi bankanın takas komisyonu maliyetini karşıladığı düşünülmektedir. Bu durumda bankalar için önemli bir maliyet avantajı sağlayan Ortak ATM Paylaşım Platformu'nda bankaların kart hamillerinden ücret almalarının tüketici faydasını azalttığı izlenimi edinilmektedir. Ancak bu noktada kart hamillerinin söz konusu hizmeti kullanıp kullanmamakta serbest olduğu ve tüketicinin sağlanan kolaylık (convenience) için bir bedel ödemesinin makul olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer taraftan, kart hamilleri başka bir bankanın ATM'sini kullanmaları durumunda kendilerinden ne kadar ücret alınacağını bilecektir³ ve fayda-maliyet analizi yaparak hizmeti alıp almamaya karar verecektir.

740 Bu noktada değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise kart hamillerinin, kart sahibi banka tarafından ATM sahibi bankaya ödenecek olan takas komisyonu hakkında bilgilendirilmesi gerekliliğidir. Bu şekilde kart hamilleri, başka banka ATM'sini kullanmaları durumunda kart sahibi bankanın katlanmak durumunda olduğu maliyetleri bilecek ve söz konusu komisyon oranını kendilerinden talep edilen yabancı ATM ücreti ile karşılaştırma olanağı bulacaktır. Söz konusu şeffaflık ise kart sahibi bankaların yabancı ATM ücretlerini çok yüksek düzeyde belirlemelerinin önünde engel teşkil edebilecek ve sonuç itibarıyla tüketici faydasının artmasını sağlayabilecektir. Tüm bu nedenlerle kart hamillerinin takas komisyonunun düzeyi konusunda bilgilendirilmesine yönelik olarak belirlenen takas komisyonunun BKM web sitesinde yayınlanması uygun olacaktır. Esasen, takas komisyonu mevcut tüm rakip bankalar arasında belirlenen ortak bir ücret olduğu için ticari sır niteliğinde değildir.

750 **c) İlgili Piyasanın Önemli Bir Kısımında Rekabetin Ortadan Kalkmaması**

Muafiyet kararı verilmesinde aranan bu ilk olumsuz şarta göre, muafiyete konu anlaşma ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmasına neden olmamalı, bir başka deyişle sağlanan ekonomik gelişme veya fayda ile tüketicinin bundan yarar sağlaması rekabetin ortadan kaldırılması sonucunda elde ediliyor olmamalıdır.

Banka Kartı ATM Paylaşım Platformu Protokolü'nde bankaların yeni ATM yatırımı yapmaları veya kendi ATM'lerinden ücret alıp almamalarına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla bankaların kendi ATM ağlarının ortak

³ BDDK'nın 13.01.2009 tarihli Basın Açıklaması uyarınca, banka müşterileri yabancı ATM'lerde yapacakları işlemlerde kendi bankalarının tahsile edeceği ücretler hakkında her türlü yolla (ATM ekranı, internet, e-posta, SMS, posta) bilgilendirilecek ve işlemi tamamlamadan önce iptal etme hakkına sahip olacaktır.

760 platforma alternatif olmaya devam edeceği öngörülmektedir. Banka Kartı ATM Paylaşım Platformu Protokolü'nde ATM'lerden gerçekleştirilen nakit çekim ve bakiye sorma dışındaki diğer işlemlerde de ikili veya çoklu paylaşım yapılmasına ilişkin bir sınırlama yoktur. Ayrıca kart hamilinin bankası takas ücretinin tamamını veya bir kısmını mudisine yansıtip yansıtmamakta yani yabancı ATM ücretlerinde serbesttir. ATM altyapısının girdi olarak kullanıldığı mevduat bankacılığına ilişkin de herhangi bir kısıtlama yoktur.

Geniş kapsamlı ATM paylaşımının bankalar açısından en önemli faydası ikili anlaşmalardan kaynaklanan işlem maliyetlerinin ortadan kalkmasıdır. Tüketiciler ise kendi bankasının hangi bankalarla anlaşmasının olduğunu ve kendisine yansıtılacak farklı düzeylerdeki fiyatları araştırma maliyetlerinden kurtulmaktadır.

d) Rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması

Kanun'un 5. maddesinde öngörülen bu son koşula aykırılık ya izlenen amacın elde edilmesi için rekabetin gereğinden fazla sınırlanmaması ya da rekabetin sınırlanmasının gereğinin dahi bulunmaması halinde olabilir. Teşebbüsler prensip olarak anlaşma ile amaçladıkları ekonomik yararların gerçekleştirilmesinde rekabeti en az sınırlayıcı yöntemi tercih etmekte yükümlüdürler.

780 Muafiyet konusu anlaşma ile bankalar arasındaki takas ücretleri ortaklaşa belirlenmektedir. Bu durum 4054 sayılı Kanun kapsamında rakipler arasında yatay bir fiyat anlaşması niteliğindedir. Ortak takas belirlenmesinin diğer alternatifleri ATM sahibi bankaların ATM kullanımları nedeniyle yabancı müşterilerden ilave ödeme almaları ve alacakları ilave ödeme tutarını bireysel olarak belirlemeleridir. Bu yöntemin uygulanabilirliği ile ilgili olarak tarafların 8.1.2010 tarihli yazıda sundukları açıklama şu şekildedir:

790 *"Geçmişte Ortak Nokta ve Altın Nokta ATM paylaşımlarında ve tüm ikili anlaşmalarda da olduğu gibi bu yapı ile de gerçekleştirilen ve ücrete konu olan, esasta müşteriler aracılığı ile bankaların birbirlerine hizmet satışı olup; ATM sahibi bankanın ATM'sini alternatif hizmet noktası olarak kart sahibi bankanın müşterisine açmasıdır. Kart sahibi kendi bankasının ATM'sini veya şubesini para çekimi için kullanabileceği gibi isterse diğer bankaların da ATM'lerini kullanabilmektedirler. Kart sahibi bu opsiyonu seçerse hizmeti alan taraf olduğu gibi aynı zamanda bankaların kendi aralarındaki bu hizmet transferine de aracılık etmektedir. Bu nedenle söz konusu hizmet transferinin tarafları esasında bankalardır. Bankaların, aralarındaki bu hizmet alış-verişinin ücreti için kendi aralarında bir anlaşma yapmaları ve aracı konumundaki müşteriye bu hesaplaşmanın mali boyutunun, ait olduğu kartı ihraç eden bankanın bağımsız iradesi ile yansıtılması/yansıtılmaması doğaldır. Mevcut uygulamalarda protokole konu hizmet nedeniyle kart sahibi müşterilere ücretin yansıtılmadığı seçenekler de görülebilmekte, yani müşteri ücretleri tamamıyla rekabetçi bir ortamda belirlenmekte ve uygulanmaktadır. Ayrıca, protokolün temel amacı müşteri menfaatlerinin ön planda tutulması ilkesi olup tarafınızca önerilen yöntem ise, bir kart sahibini birden fazla farklı banka ATM'sini kullanması sonucunda farklı ücretlere de tabii tutulabileceğinden, oluşturabileceği kaotik yapı sebebiyle*

800

uygulanabilir değildir. Kart ihraç eden bankanın kendi müşterisi olan kart sahibine aldığı opsiyonel hizmet için (ki kartın ait olduğu bankanın şubesini ve ATM'sini de para çekmek için kullanabilir) ücret yansıtması/yansıtılmaması geçmişten de süregelen bir uygulamadır. İlgili yazınızda ifade edilen, türden bir uygulama ise kart sahibini ATM sahibi olan diğer tüm bankalara ücret ödemesi durumunda bırakacağı için hem müşteriler lehine bir durum olmayacaktır, hem de olası müşteri itirazları süreçlerini karmaşıktır ve kanunla da alışverişlerde engellenen komisyon (surcharge) uygulamasının önünü açacaktır.”

810

Yazıda da ifade edildiği gibi müşterilerin farklı bankaların farklı ücretleriyle ve bazı durumlarda yüksek ücretlerle karşı karşıya kalma olasılıkları nedeniyle doğrudan ilave ödeme alınması müşteri aleyhine olacaktır. Diğer taraftan takas ücreti ile birlikte ilave ödeme ücreti alınması da müşterinin aynı işlem dolayısıyla hem kendi bankasının yansıtacağı yabancı ATM ücretini hem de ATM sahibi bankanın ilave ödeme ücretini ödemesine neden olacaktır. Bu çerçevede, mevcut durumda, Ortak ATM Paylaşım Platformu ile öngörülen takas ücretinin ortak belirlenmesi ve bankaların müşteriye yansıtılacak ücretlerde serbest olmalarının rekabeti gereğinden fazla sınırlayıcı olmayacağı anlaşılmıştır. Ayrıca ortaklaşa belirlenen takas ücretlerinin ikili anlaşmalara kıyasla önemli ölçüde yüksek olmadığı gözlenmektedir. Ancak ortak takas ücreti belirlemesine, içerdiği rekabetçi kaygılar nedeniyle, süresiz muafiyet verilmemesi, oluşumun yaratacağı rekabetçi etkiler izlenerek üç yıl sonra tekrar muafiyet değerlendirmesi yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

820

H.3.3.4. Altın Nokta ve Ortak Nokta Sistemlerine İlişkin Değerlendirme

Ortak ATM Paylaşım Platformu, daha önce mevcut olan Altın Nokta ve Ortak Nokta ATM paylaşım sistemleri ile ikili anlaşmaların yerini almış, yeni sistem ile bahsi geçen sistem ve anlaşmalara son verilmiştir. Söz konusu Sistemler de mevcut Protokol ile benzer hükümler taşımakta olup, uygulamaya giren Sistem'de olduğu gibi muafiyet tanınabilecek niteliktedirler. Bu nedenle, sona ermiş olmaları da dikkate alınarak, anılan uygulamalara yönelik muafiyet incelemesi yapılmasına gerek görülmemiştir.

830

I. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre,

1. ATM Banka Kartı Paylaşımı Platformu Protokolü'ne katılan bankalar tarafından, birbirlerinden alacakları ücretlerin birlikte belirlenmesinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinin "Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi" şeklindeki (a) bendine aykırılık oluşturduğuna OYBİRLİĞİ ile,

840

2. Söz konusu Protokol'e Kanun'un 5. maddesi kapsamında üç yıl süreyle bireysel muafiyet tanınmasına Kurul Üyeleri Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE ve Reşit GÜRPINAR'ın farklı gerekçeleri ile OYBİRLİĞİ ile,

10-10/89-39

3. Kart hamillerinin takas komisyonunun düzeyi konusunda bilgilendirilmesine yönelik olarak belirlenen takas komisyonunun BKM web sitesinde yayınlanmasına OYBİRLİĞİ ile,

850 4. Çeşitli bankalar arasında 1993 yılında kurulmuş olan Altın Nokta Sistemi ve 1998 yılında kurulmuş olan Ortak Nokta Sistemi'ne yönelik olarak muafiyet incelemesi yapılmasına gerek olmadığına OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

10-10/89-39

Rekabet Kurulunun 28.01.2010 tarih ve 10-10/89-39 sayılı Kararına Farklı Gerekçe ve Karşıoy Gerekçesi

1. Farklı Gerekçe

Kurulun Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. (BKM)'nin 26 banka arasında yapılan ATM Banka Kartı Paylaşımı Platformu Protokolüne üç yıl süreyle muafiyet verilmesine ilişkin 8.01.2010 tarih ve 10-10/89-39 sayılı Kararının sonuç kısmının 2. fıkrasına aşağıda açıklanacak sebeplerden dolayı katılmamız mümkün olmamıştır.

Mezkûr Kurul kararında, Protokole taraf tüm bankalara ait ATM'lerin tüm üye banka müşterilerinin hizmetine sunulmasına, diğer bir ifadeyle, ortak ATM şebekesinin 26 banka arasında paylaşılmasına üç yıl süre ile şartsız muafiyet tanınmaktadır. Ancak söz konusu Protokolde bulunan bazı hükümler 4054 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde muafiyet tanınması için öngörülen asgari şartlara aykırılıklar göstermektedir. Kanunun 5 inci maddesinde rekabeti kısıtlayan engelleyen, bozan veya kısıtlayan anlaşmalara Kurul tarafından muafiyet tanınabilmesi için, söz konusu anlaşmanın malların üretimi veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması ve tüketicinin bundan yarar sağlaması gerekmektedir.

Muafiyetin bu iki olumlu şartına ilave olarak iki de olumsuz şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki ilgili pazarın önemli bir kısmında rekabetin ortadan kalkmaması, ikincisi ise, muafiyet tanınması ile elde edilmesi umulan yararların gerçekleşmesi için rekabetin zorunlu olandan fazla kısıtlanmamasıdır.

Karar konusu BKM Protokolünün Kanunun 5 inci maddesinde hükme bağlanan iki olumlu şartı sağladığı konusunda kuşku yoktur. Zira ortak ATM Paylaşım Sistemi hem ATM hizmetleri pazarında hem de diğer bankacılık hizmetleri pazarında şubelerden yapılan işlemleri azaltacak olması nedeniyle bankaların işlem maliyetlerinde tasarrufa, mevcut ATM ağının daha fazla kullanıcıya açılacak olması nedeniyle de tüketicinin ürüne daha kolay ulaşmasına imkân sağlayacaktır. Bu nedenlerle söz konusu protokole muafiyet tanınmasında bir mahzur görülmeyebilir.

Buna mukabil, yukarıda da ifade edildiği gibi, bir işleme muafiyet tanınabilmesi için 5. maddede öngörülen iki olumsuz şartın da bulunması gerekmektedir. Karar konusu Protokolde katılımcı bankaların birbirlerinden alacakları ücretlerin birlikte belirlenmesi öngörülmektedir. Bu düzenlemenin Kanun 4(a) maddesine aykırı olduğu düşünülmektedir. Keza, Protokolün III. Bölümünün 8 inci maddesinde, Protokole taraf bankalara başka ATM veya banka kartlarının paylaşılması yasaklanmaktadır.

Gerçi bankalar ATM Platform Komitesine bilgi vermek suretiyle BKM'nin sağladığı altyapıyı kullanarak ikili anlaşmalar yaparak ATM ve banka kartları ile ilgili paylaşımlara katılabileceklerdir. Ancak bankaların BKM altyapısı üzerinden birden fazla ikili anlaşma yapabilmesi için ATM Komitesinin onayının şart

10-10/89-39

koşulması, yapılması muhtemel diğer ikili veya çoklu ATM paylaşımlarını engelleyici bir nitelik taşımaktadır.

Diğer yandan Protokolün III. Bölümünün 1(d) maddesine göre, kart sahibi bankanın müşterisine uygulayabileceği ücretin ATM sahibi banka bazında farklılık gösteremeyecek olması, fiili münhasırlığa yol açabilecektir. Bu da pazara girişin önünde ciddi bir engel oluşturacak, Ortak ATM paylaşım platformu dışında rakip ağların oluşmasını engelleyecektir.

Esasen işlem konusu Protokol ile teşkil olunan Ortak ATM Paylaşım Platformu dışında rakip başka ağlar olsa bile müşteriden alınan ücretlerde farklılık olmaması nedeniyle tüketiciler rekabetin olumlu sonuçlarından yararlanamayacaktır.

Münhasırlığın yol açacağı diğer bir olumsuz sonuç da, bağımsız ATM işleticilerinin bankalarla anlaşma yaparak pazara girmelerini engelleyecek olmasıdır. Çünkü bankaların bağımsız ATM işleticileri ile sadece birer tane ikili anlaşma yapabilecek olması, bağımsız ATM'cilik hizmetinin pazara girişini zorlaştıracaktır. Bugün için Türkiye'de bankalar dışında ATM işletmeciliği mevcut değilse de, gelişmiş Batı ülkelerinde bu tür işletmeciliğin başarılı örneklerine rastlanmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde yakın bir gelecekte bağımsız ATM işletmeciliğinin ülkemizde de yaygınlaşabileceği beklenmelidir.

Sonuç olarak BKM Protokolünde banka dışında ATM işleticisi teşebbüslerin pazara girişini yapay olarak engelleyen düzenlemeler yer aldığından, 4054 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin (d) bendindeki menfi şartı karşılamaması nedeniyle söz konusu işleme bu haliyle muafiyet tanınamayacağını düşünüyoruz.

Ancak bununla beraber Kurul tarafından 5. maddedeki şartların tamamını karşılamasa bile bazı anlaşmalara şartlı olarak muafiyet tanınabileceği prensibinden hareketle, BKM Protokolüne "rekabeti zorunlu olandan fazla kısıtlayıcı" hükümlerin protokol metinden çıkartılması kaydıyla muafiyet verilebileceği kanaatindeyiz. Bu çerçevede, söz konusu Protokolün; başka bir ATM ve banka kartı paylaşımı yasağının kaldırılması ve kart sahibi bankanın müşteriye uygulayacağı ücretin Ortak ATM Platformu dışındaki ikili veya çoklu işbirlikleri çerçevesinde farklılaştırılmasına izin verecek şekilde yeniden düzenlenmesi kaydıyla, işleme üç yıl yerine beş yıl süreyle muafiyet verilebileceği kanaatindeyiz.

Doç. Dr. Mustafa ATEŞ
Rekabet Kurulu Üyesi

İsmail Hakkı KARAKELLE
Rekabet Kurulu Üyesi

10-10/89-39

2. Karşıoy Gerekçesi

Raportörlerce yapılan muafiyet incelemesi sırasında ATM Paylaşım Platformuna benzer nitelikteki uygulamalara bazı bankalarca 1993 yılında başlandığı tespit edilmiştir. Raporda belirtilen bankalar arasında 1993 yılında kurulmuş Altın Nokta Sistemi ve 1998 yılında kurulmuş olan Ortak Nokta Sisteminin rekabeti kısıtlayıcı unsurlar içerdığı raportörlerce tespit edilmiştir. Söz konusu sistemlerin raportörlerin önerisi doğrultusunda Kurul tarafından resen ayrı bir incelemeye tabi tutularak, şartlarını taşıyorsa muafiyet aldıklarının tespiti, aksi halde rekabet hukuku çerçevesinde ilgili teşebbüsler hakkında geçmişe dönük de olsa soruşturma açılması gerektiği kanaatindeyim.

Doç. Dr. Mustafa ATEŞ
Rekabet Kurulu Üyesi

Rekabet Kurulu'nun 28.1.2010 Tarih ve 10-10/89-39 Sayılı Kararına

FARKLI GEREKÇE

Kurulumuz mezkur kararıyla ATM Banka Kartı Paylaşımı Platformu Protokolü'ne 4054 sayılı Kanunun 5.maddesine göre üç yıl süre ile bireysel muafiyet tanınmasına karar vermiş olup, bireysel muafiyet tanınmasına ilişkin bu karara süre yönüyle aşağıda belirteceğim nedenlerle farklı gerekçe ile katılıyorum.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un muafiyet başlıklı 5. maddesi ile 4. madde kapsamında ihlal teşkil eden eylemlere muafiyet tanınması için gerekli koşullar belirlenmiştir.

Rekabet Kurulu, aşağıda belirtilen koşulların tamamının gerçekleşmesi halinde, teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birlikleri kararlarının 4 üncü madde hükümlerinin uygulanmasından muaf tutulmasına karar verebilecektir.

Bunlar ;

- a) Malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması,
- b) Tüketicinin bundan yarar sağlaması,
- c) İlgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması,
- d) Rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması,

Olayımızda, yukarıda anılan maddede öngörülen koşullar tamamen gerçekleştiğinden, bireysel muafiyet verilmesine ancak, tüketici menfaatleri de göz önüne alınarak, banka kartı sahiplerine yer ve banka farklılığı gözetmeksizin kolaylık sağlayacak, ticari yaşama da hareket katacak olan ATM Banka Kartı Paylaşımı Platformu Protokolü'ne daha fazla süre verilmesi adına ve pazardaki etkilerinin de ancak bu sürede görülmesinin mümkün olabileceği kanısıyla beş yıl süre ile bireysel muafiyet tanınması gerektiği görüşümdedir.

Reşit GÜRPINAR

Kurul Üyesi